

ANALÝZA PRO EKONOMY

ANALÝZA HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU A EKONOMICKÉHO RŮSTU

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ANALÝZA HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU A EKONOMICKÉHO RŮSTU

V rámci přednášky se **dozvíte:**

- co je to hrubý domácí produkt,
- jaký je rozdíl mezi hrubým domácím produktem vyjádřeným v běžných, stálých a průměrných cenách,
- pomocí jakých metod můžeme vypočítat hodnotu HDP,
- co rozumíme pod pojmem ekonomický růst,
- v čem se liší krátkodobý a dlouhodobý ekonomický růst.

Literatura:

- TULEJA, P. *Analýza pro ekonomy*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6, ss. 65-90

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A EKONOMICKÝ RŮST

- **hrubý domácí produkt (HDP)** – peněžní hodnota celkové finální produkce, která byla v dané ekonomice vyrobena v průběhu určitého časového období,
- **hrubý národní produkt (HNP)** – peněžní hodnota celkové finální produkce, která byla v průběhu určitého časového období vyrobena pomocí národních výrobních faktorů,
- **čistý domácí produkt (ČDP)** – peněžní hodnotu celkové finální produkce sniženou o spotřebu fixního kapitálu

$$\check{C}DP = HDP - SFK$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A EKONOMICKÝ RŮST

- *nominální hrubý domácí produkt (hrubý domácí produkt v běžných cenách) (HDP_n)*: produkt, jehož peněžní hodnota není očištěna od změn cenové hladiny:

$$HDP_{n;t} = \sum_{n=1}^{\infty} Q_{n;t} \cdot P_{n;t}$$

- $P_{n;t}$ – cena n-tého statku či služby v běžném období,
- $Q_{n;t}$ – množství n-tého statku či služby vyrobeného v běžném období,
- **běžné ceny** – ceny, které kupující za statky či služby zahrnuté do hodnoty hrubého domácího produktu zaplatí v běžném období, tj. v období pro něž je hodnota tohoto produktu vypočtena.

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A EKONOMICKÝ RŮST

- *reálný hrubý domácí produkt (hrubý domácí produkt ve stálých cenách) (HDP_r)*: produkt, jehož peněžní hodnota je očištěna od změn cenové hladiny:

$$HDP_{r;t} = \sum_{n=1}^{\infty} Q_{n;t} \cdot P_{n;0}$$

- $P_{n;0}$ – cena n-tého statku či služby v základním období,
- *stálé ceny* – ceny, jež by kupující za produkci zahrnutou do hodnoty hrubého domácího produktu v běžném období zaplatil v období základním.

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A EKONOMICKÝ RŮST

- *hrubým domácím produktem v průměrných cenách (HDP_{PC}):*

$$HDP_{PC;t} = \sum_{n=1}^{\infty} Q_{n;t} \cdot AP_{n;t-1}$$

- $AP_{n;t-1}$ – průměrná cena n-tého statku či služby v předchozím období (roce),
- **průměrné ceny** – ceny, které by kupující za finální výrobky zahrnuté do hodnoty hrubého domácího produktu v běžném roce zaplatil v roce předchozím.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MĚŘENÍ HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU

- **výdajová (spotřební) metoda** – metoda, s jejíž pomocí je hrubý domácí produkt vypočten jako součet všech výdajů, které ve sledovaném období vynaložily jednotlivé ekonomické subjekty na nákup finální produkce:

$$HDP_{KC} = VKS + HTK + V - D$$

- HDP_{KC} – hrubý domácí produkt v kupních cenách.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MĚŘENÍ HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU

- **důchodová metoda** – metoda, s jejíž pomocí je hrubý domácí produkt vypočten jako součet všech důchodů, které ve sledovaném období za poskytnuté služby výrobních faktorů získali jejich vlastníci:

$$HDP_{KC} = NZ + D_{VaD} - VD + SFK + \check{C}PP$$

- ČPP – čistý provozní přebytek a smíšený důchod,
- NZ – náhrady zaměstnanců,
- D_{VaD} – daně z výroby a dovozu,
- VD – dotace na výrobu.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MĚŘENÍ HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU

- **odvětvová (výrobní) metoda** – metoda, s jejíž pomocí je hrubý domácí produkt stanoven jako součet všech hrubých přidaných hodnot, které byly ve sledovaném období vytvořeny v jednotlivých sektorech národního hospodářství:

$$HDP_{KC} = \sum_{n=1}^{\infty} HPH_n + \check{C}DV$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TABULKA 1 – SROVNÁNÍ TŘÍ METOD VÝPOČTU HDP NA PŘÍKLADU HDP ČR V ROCE 2014 (ZAOKROUHLENO, MLD. CZK)

výdajová metoda	mld. CZK	důchodová metoda	mld. CZK	odětvová metoda	mld. CZK
hrubý domácí produkt	4 260,9	hrubý domácí produkt	4 260,9	hrubý domácí produkt	4 260,9
konečná spotřeba domácností	2 041,5	náhrady zaměstnanců	1 712,3	čisté daně z produktů	405,5
konečná spotřeba vlády	828,2	daně z výrobků a z dovozu	523,9	HPH zem., lesnictví a rybářství	104,3
konečná spotřeba NISD	29,0	dotace na výroby	-154,3	HPH průmysl, těžba a dob. ner. sur.	1 248,2
tvorba hrubého kapitálu	1 075,9	HPP a smíšený důchod	2 178,9	HPH stavebnictví	215,3
vývoz	3 609,8			HPH služby	2 287,6
dovoz	-3 323,5				

47,91 % (výdajová metoda)   40,19 % (odětvová metoda)
 162,72 % (důchodová metoda)   51,14 % (důchodová metoda)   53,69 % (odětvová metoda)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

EKONOMICKÝ RŮST

- **ekonomický (hospodářský) růst** – růst reálné produkce, k němuž v dané ekonomice dochází v průběhu určitého časového období,
- hospodářský růst je nejčastěji ztotožňován s jedním ze tří níže uvedených ukazatelů:
  - **absolutní přírůstek hrubého domácího produktu (ΔHDP)**, s jehož pomocí je ekonomický růst vyjádřen jako rozdíl mezi reálným hrubým domácím produktem v čase t a reálným hrubým domácím produktem v čase $t-1$:

$$\Delta HDP_r = HDP_{r;t} - HDP_{r;t-1}$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

EKONOMICKÝ RŮST

- **koeficient růstu hrubého domácího produktu (k_{HDP})**, v jehož případě je hospodářský růst zachycen jako poměr reálného hrubého domácího produktu v čase t k reálnému hrubému domácímu produktu v čase $t-1$:

$$k_{HDP} = \frac{HDP_{r;t}}{HDP_{r;t-1}} \cdot 100$$

- a **tempo růstu hrubého domácího produktu (g_{HDP})**, které vyjadřuje rychlost růstu reálného hrubého domácího produktu, tj. poměr mezi změnou reálného HDP a hrubým domácím produktem v čase $t-1$:

$$g_{HDP} = \frac{\Delta HDP_r}{HDP_{r;t-1}} \cdot 100$$

KRÁTKODOBÝ EKONOMICKÝ RŮST

- **krátkodobý ekonomický růst** – růst skutečného reálného hrubého domácího produktu, jehož hranici tvoří jak disponibilní množství zdrojů, tak stávající technologické know-how,
- **hospodářský (ekonomický) cyklus** – proces, v jehož průběhu dochází k výkyvům agregátní ekonomické aktivity. Vlastní ekonomický cyklus se pak člení do jednotlivých fází, jimiž jsou:
  - **dno** – etapa hospodářského cyklu, v jejímž rámci poklesne ekonomická aktivita a reálná finální produkce na své dočasné minimum. Je-li tato fáze hospodářského cyklu spojená s velmi prudkým poklesem ekonomické aktivity, pak ji označujeme pojmem **deprese**.
  - **konjunktura (expanze)** – fáze hospodářského cyklu, v jejímž průběhu ekonomická aktivita a reálná konečná výroba postupně roste,
  - **vrchol** – fáze hospodářského cyklu, v jejímž rámci dosáhne ekonomická aktivita a reálná finální produkce svého dočasného maxima
  - **kontrakce** – etapa hospodářského cyklu, v jejímž průběhu ekonomická aktivita a reálná finální výroba postupně klesá. Pokud tato fáze trvá déle než šest měsíců hovoříme o **recesi**.

DLOUHODOBÝ EKONOMICKÝ RŮST

- *dlouhodobý ekonomický růst* – růst potenciálního hrubého domácího produktu, tj. růst stávajících výrobních kapacit a posun hranice produkčních možností dané ekonomiky,
- *potenciální hrubý domácí produkt (HDP_p)* – peněžní hodnota celkové finální produkce, která byla v dané ekonomice vyrobena při plném využití všech dostupných výrobních faktorů.

DLOUHODOBÝ EKONOMICKÝ RŮST

- web: <http://dge.repec.org/cgi-bin/hpfilter.cgi>
- HP-Filter:
  - rok: 100
  - čtvrtletí: 1.600
  - měsíc: 14.400

DLOUHODOBÝ EKONOMICKÝ RŮST

- **produkční mezera (GAP)** – stav ekonomiky, v němž hodnota skutečného produktu neodpovídá hodnotě produktu potenciálního,

$$GAP = \frac{HDP_r - HDP_p}{HDP_p} \cdot 100$$

- pokud je hodnota GAP:
  - **kladná**, pak se daná ekonomika nachází v expanzní produkční mezeře,
  - **záporná**, nachází se daná ekonomika v recesní produkční mezeře.